Hallituksen esitys (HE 42/2021 vp) eduskunnalle laeiksi luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Arctic International Oy:n lausunto em. hallituksen esityksestä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Janne Naapanki

Arctic International Oy:n toimitusjohtaja

Lyhyesti Arctic International Oy:stä

- Yritys on perustettu vuonna 2008 Rovaniemellä ja se toimii tällä hetkellä Sotkamossa, Tuusulassa ja Kuopiossa.
- Janne Naapanki yksi perustajista
- Liikevaihto 2020 n. 14,5 M€
- Yritys on vuodesta 2008 lähtien kutsunut thaimaalaisia luonnonmarjapoimijoita Suomeen.
- Yritys on viime vuosien aikana investoinut useita miljoonia euroja marjojen varastointi- ja jalostuslaitteisiin.

Taustaa aiemmasta menettelystä

- Vuonna 2014 luotiin aiesopimusmenettely, jossa työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö sekä luonnontuotekeruualan yritykset ovat sopineet yhteisesti ”pelisäännöistä” kolmansista maista tulevia poimijoita koskien
  - Viranomaisten ja yritysten välillä on järjestetty vuosittain neuvotteluja koskien aiesopimusta, aiesopimusta on uudistettu neljä kertaa
- Aiesopimuksen ehdot määräävät yritysten velvollisuuksista ja kielloista poimijoita kohtaan ennen Suomeen saapumista, Suomessa oleskelun ajalta sekä lähtömaahan paluun jälkeen
- TEM:n alainen Pohjois-Pohjanmaa TE-toimisto valvoo yritysten aiesopimuksen velvollisuuksien noudattamista

Aiesopimusmenettelyn ongelmat yritysten kannalta

- Epävarmuus ja ennakoimattomuus
  - Kiintiö, jonka mukaisen määrän yritys voi kutsua poimijoita, vaihtelee vuosittain – osin Thaimaan myöntämien määrien takia
  - Yrityskohtaisten kiintiöiden kriteerejä ei ole selkeästi ja täsmällisesti määritelty
  - Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto antaa esityksen kiintiöistä, eikä tähän päätökseen ole voitu hakea muutosta => aiheuttanut tilanteita, joita viranomaiset eivät ole pystyneet perustelemaan kiintiöitä aiesopimuksen mukaisesti
  - Luonnontuotekeruualan yritysten käyttämien raaka-aineiden talteenotto ja saatavuus on suoraan riippuvaisia yritysten kutsumien poimijoiden määrästä
  - Saatava uusia lähtömaita (esim. Vietnam), jotta marjojen talteenotto varmistettaisiin.

Yleisesti hallituksen esityksestä

- Lausuja pitää hyvänä, että kerääjien oikeuksista ja luonnontuotekeruualan toimijoiden velvollisuuksista säädetään laintasoisesti
  - Aiesopimusmenettelyllä osittain heikko velvoittavuus
  - Tehokas ja tasapuolinen kilpailu ei toteudu yritysten välillä, mikäli osapuolet, viranomaiset mukaan lukien, eivät noudata aiesopimuksen velvollisuuksia

➢ Lakiehdotuksessa säädetäänkin varsin selkeästi ja yhdenmukaisesti luonnontuotekeruualan toimijoiden velvollisuuksista ja kerääjien oikeuksista

- Tiettyjä ongelmakohtia kuitenkin sisältyy lakiesitykseen

Soveltamisalasta (2 §)

- Lakia sovellettaisiin *luonnontuotekeruualan toimijaan*
  1. Kerääjän Suomeen kutsunut;
  2. Ei kutsunut, mutta järjestää itse kerääjille majoituksen, ruokahuollon, keruuvälineet tai ajoneuvot tarkoituksenaan ostaa luonnontuotteita kerääjiltä; ja
  3. Ei kutsunut, mutta jonka lukuun muu taho järjestää kerääjille majoituksen, ruokahuollon, keruuvälineet tai ajoneuvot tarkoituksessa ostaa luonnontuotteita kerääjiltä
- Lain 5.1 §:n velvoite luonnontuotekeruualan toimijan luotettavuudesta
  - Ei-luotettava taho tai toimija ei voisi olla lain tarkoittama luonnontuotekeruualan toimija
  - Ei koske em. 2)- ja 3)-kohdan mukaisia toimijoita

HE:n ongelmakohtia

- Kerääjällä oikeus myydä tuotteet haluamalleen taholle, lisäksi oikeus siirtyä valitsemaansa majoitukseen ja ruokahuoltoon
  - Myös ei-luotettavalle toimijalle
- Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston toimivalta
  - TE-toimisto arvioi luonnontuotealan toimijan luotettavuutta
  - Ainoastaan luotettavaksi katsottu toimija voi kutsua kerääjiä Suomeen
  - TE-toimistolla ei ole toimivaltaa estää toimijoita majoittamasta kerääjiä tai ostamasta marjoja
  - TE-toimisto antaa edelleen lausuntoja edustustolle ”kerääjäkiintiöstä”
  - Lausuntojen sisällöstä tai niistä kriteereistä, joita lausunnossa arvioidaan, ei ole määritelty laissa
  - TE-toimiston antamiin lausuntoihin ei ole mahdollisesti edelleenkään muutoksenhakumahdollisuutta

Toimijan velvollisuuksista

- Toimijan on annettava luonnontuotteiden sisäänostohinta kerääjälle jo ennen tämän saapumista Suomeen
  - Toteuttaminen käytännössä mahdotonta, koska luonnontuotteiden sisäänostohinnat vaihtelevat vuosittain => vaihteluväli ja/tai aikaisempien kausien sisäänostohinnat mahdollisia ilmoittaa
  - Aiesopimuksen mukaan ostohinnat on ilmoitettava päivittäin ennen lähtöä poimintapaikalle => tämä parempi menettely
- Kielto veloittaa kuluja kerääjien perehdyttämisestä
  - Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että ”ennen Suomeen lähtöä järjestettävästä perehdytystilaisuudesta veloitus voi olla esimerkiksi 30 euroa kultakin kerääjältä.” (HE 422021 vp, s. 24) => ristiriitainen
- Kielto veloittaa rekrytointikuluja
  - Kulut jäävät kutsujan maksettavaksi.

Toimijan velvollisuuksista

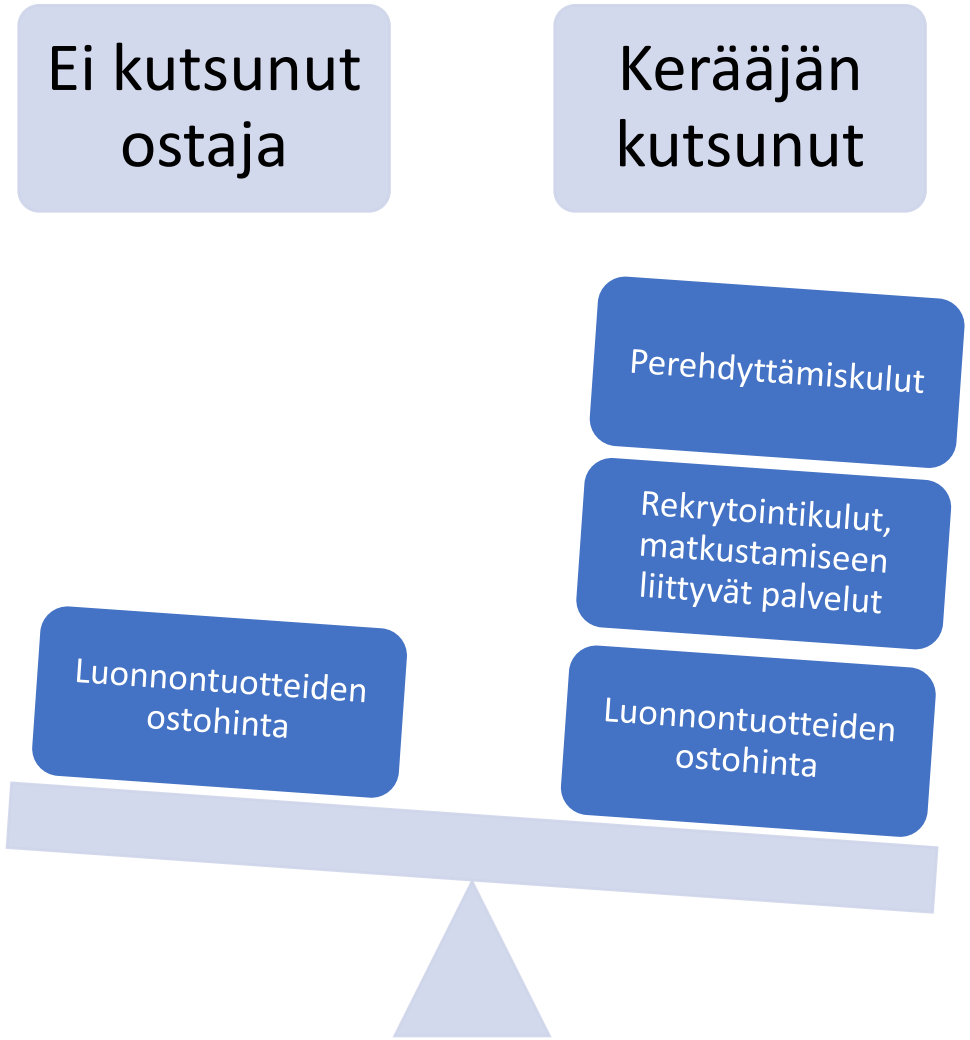

Lopuksi

- Mahdollisuus vaatia oikaisua vain TE-toimiston 8 §:n 1 mom. perusteella tekemään päätökseen yrityksen luotettavuudesta
- Muutoksenhakuoikeutta ei tiettävästi ole TE-toimiston 8 §:n 2 mom. perusteella antamiin lausuntoihin (mm. kiintiöt)
  - Kuitenkin lausunto ja esitetty kerääjäkiintiö voivat käsittää toimijaa koskevan ratkaisun (ks. PeVL 32/2012 vp, s. 5), josta tulisi olla muutoksenhakuoikeus
- Toimijaa koskevien lausuntojen ennalta-arvattavuus edelleen heikko
- Normaali muutoksenhakuprosessi hidas
- Jatkossa kerääjien työsuhde voisi selkeyttää tilannetta